

Norge, og jeg har det bestemte inntrykk at vi har klart å unngå noe krav der oppe. Det var ett av de ledende motiver for alle som behandlet saken i London.

Som sagt tror jeg, at vi får Nord-Norge igjen slik som det var før denne krig.

Møtet hevet kl. 10,40.

Møte for lukkede dører
tirsdag den 3 juli 1945 kl. 17.

President: M o n s e n .

Dagsorden:

1. Innstilling fra finans- og tollkomiteen om finansministerens redegjørelse av 22 juni 1945 (innst. S. A.).
2. Foreløpig innstilling fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite om utenriksminister Lies redegjørelse for lukkede dører den 21 juni 1945 (innst. S. B.).
3. Referat.

Etter forslag av presidenten besluttet enstemmig:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.

Sak nr. 1.

Innstilling fra finans- og tollkomiteen om finansministerens redegjørelse av 22 juni 1945 (innst. S. A.).

Komiteen hadde innstillet:

Finansministerens foreløbige redegjørelse av 22 juni d. å. vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Sak nr. 2.

Foreløpig innstilling fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite om utenriksminister Lies redegjørelse for lukkede dører den 21 juni 1945 (innst. S. B.).

Komiteen hadde innstillet:

I.

Regjeringen bemyndiges til ved fortsatte drøftelser med den britiske regjering å klarlegge betingelsene for en norsk deltagelse i okkupasjonen av Tyskland og eventuelt fremsette for Stortinget de nødvendige forslag.

II.

Regjeringen bemyndiges til å foreta de undersøkelser den finner betimelige for å fremskaffe det nødvendige grunnlag til å avgjøre hvorvidt Østgrønlandsavtalen med Danmark bør oppsies, fornyes eller offisielle forhandlinger bør opptas.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Protokollen ble opplest og foranlediget ingen bemerkning.

Hambro: Jeg vil henstille til representantene å legge de hemmelige dokumenter på bordet her, så kontoret kan ta vare på dem.

Møtet hevet kl. 17,05.

Møte for lukkede dører
fredag den 6 juli 1945 kl. 10.

President: M o n s e n .

Dagsorden:

1. Innstilling fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite om krigstilstand mellom Norge og Japan (innst. S. D.).
2. Innstilling fra finans- og tollkomiteen angående ekstraordinære finansielle åtgjørelser (innst. S. C.).
3. Referat.

Presidenten: Presidenten foreslår at møtet holdes for lukkede dører, og at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet – og anser det som enstemmig vedtatt.

Den innkalte vararepresentant for Bergen, fru Anna Jacoba Jebsen Henriksen, har tatt sete i forsamlingen.

De saker som er oppslått til behandling i dette møte, har ikke ligget ute i den reglementsmessig bestemte tid, men presidenten ber om forsamlingens samtykke til at sakene allikevel i henhold til § 28 i Stortingets reglement kan behandles i dette møte – og anser det samtykke for gitt.

Sak nr. 1.

Innstilling fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite om krigstilstand mellom Norge og Japan (innst. S. D.).

Saken i sin almindelighet undergaves debatt.

Wright: Jeg kan ikke si annet enn at jeg hadde foretrukket en noe annen begrunnelse for at vi nå formelt erklærer at vi er i krig med Japan. Jeg forstår og verdsetter og vurderer fullt ut selvfølgelig de grunner som er nevnt i proposisjonen og som også komiteen har gitt sin tilslutning til, men jeg hadde i hvert fall personlig foretrukket - men noen dissens om dette syntes jeg ikke det var grunn til å ta opp i komiteen - jeg hadde foretrukket at man likeoverfor et land som Japan som ikke er villig til å gå forhandlingens vei overfor sine naboland, men som går til krig, på det grunnlag hadde sluttet opp om våre allierte i krigen med Japan. Jeg går ut fra at innstillingen blir vedtatt i Stortinget, - men hva da? Skal denne krigserklæring bety at vi ikke foretar noe mere overfor Japan enn vi har gjort siden 8 desember 1941, siden hvilken dato vi faktisk har vært i krigstilstand med Japan, eller betyr det virkelig, at nasjonen vil påta seg de ofre og de savn som en krig betyr? Vi har vår handelsflåte i Østen, den deltar for så vidt i krigen med Japan. Det er vel også naturlig at vi også er med på å beskytte vår handelsflåte og at vi på annen måte deltar effektivt i krigen sammen med våre allierte. I første rekke vil dette bety at vår marine må settes inn i krigen i Østen. Av opplysninger vi har fått fremgår det at vi gjennomsnittlig siden juni måned 1940 har brukt pr. år 100 millioner kroner til vår direkte krigsførsel. Vårt siste forsvarsbudsjett var på 70 millioner kroner. Det kan ikke sies at den økning til 100 millioner egentlig innebærer særlig store utgifter på dette område. Og når utgiftene ikke er blitt større, skyldes det i første rekke den politikk som den tidligere regjering i London har fulgt, når det gjelder vår direkte krigsinnsats. Vi har blant annet ikke foretatt kjøp av materiell unntatt dog noen få jagerfly som er kjøpt av den norske stat. Norge eier i dag ikke et eneste av de krigsskip som i dag seiler under norsk flagg. Personlig må jeg si, at jeg har ikke vært enig i den politikk som vår regjering har fulgt. Jeg mener nemlig, at når vårt land er hærtatt, når vi sammen med de allierte skal frigjøre vårt land, skal delta i kampen for å slå tyskerne ned, så skal vi fullt ut være med på det, også økonomisk. Jeg er selvfølgelig på det rene med, at Norge har lidt voldsomt under denne krig og at våre økonomiske ofre har vært meget store både her i landet og utenfor landet - vår handelsflåte er jo blitt redusert på en ganske foruroligende måte. Når det gjelder den direkte krigsinnsats var jo forholdene slik, at den måtte bli beskjedent utenfor landet på grunn

av mangel på personell. Den lille innsats som kunne gjøres har vært gjort på en meget verdig måte, og jeg tror man kan være stolt av det som har vært gjort utenfor Norge under krigen, men jeg tror enn videre at det hadde vært en riktigere politikk, om Norge hadde gått fullt inn for og deltatt også økonomisk i de byrder som den direkte krigsførsel medfører. Jeg er nemlig bange for at når man en gang sitter ved det store oppgjør ved fredsbordet, der alle de forskjellige land, de allierte, fremsetter sine krav og gjør oppmerksom på de ofre de har lidt, vilde Norge vært i en gunstigere stilling om vi på et tidligere tidspunkt hadde sagt fra at vi deltar økonomisk fullt ut i den direkte krig mot Tyskland. Vår krigsinnsats har så lenge det gjaldt å slå Tyskland ned, ikke kunnet være stor. Nå har vi personalet, nå har vi mannskapene, nå er det den nye krig som erklæres. Jeg går ut fra at når dette vedtas av Stortinget, når den formelle erklæring er avgitt om at vi siden 7 desember 1941 har vært i krigstilstand med Japan, vil det få praktiske og direkte følger, og at nasjonen og Stortinget er enig i at vi påtar oss fullt ut de ofre det medfører, og at vi som en konsekvens av det snarest mulig sender til Østen de enheter og det som er nødvendig for at vi der kan delta i krigen på en effektiv måte inntil også Japan er slått ned.

Lavik: Dette dokumentet fekk me fyrst i går ettermiddag under ordskiftet her i Stortinget. Det var vanskeleg å få lesa det då. Det var fleire dokument enn berre dette. Fyrst i dag har eg fått lese dokumentet. Eg ser og kjenner det slik for min del at det er vanskeleg for meg å vera med på denne krigslysinga som ligg fyre. Det ser ut til at utanriksministeren og Riksstyret i det heile meiner at Noreg faktisk er i krig med Japan, og har vore det sidan 7 desember 1941, då Japan gjekk inn i krigen mot våre to store allierte, England og Amerika. Noreg var den tidi på deira side i krigen mot Tyskland, og me vart soleis dregne inn i krigen mot Japan også, serleg av den grunn at ein stor del av skipsflåten låg såleis til at Japan fekk tak på fleire av skipi. Norske skip vart kapra, andre vart søkte av japanske stridsmakter, og norske sjømenn vart fanga og handsama som krigsfangar. Noreg var faktisk i krig med Japan, seier Utanriksdepartementet, og eg trur at det er rett. Så vidt eg skynar, har Japan ikkje formelt sagt Noreg krig, dei tok på oss utan vidare. Difor synest det naturleg at Noreg no òg lysar Japan krig. Det er såleis frå ei side sett berre formelt å slå fast den krigsstoda som faktisk har vore.

Og likevel er det noko meir. For meg synest det å vera noko meir. Ei krigslysing er ei

krigslysing. Å verta påteken, det er eitt – ei krigslysing, det er å gjera kjent for all verdi at no vil Noreg vera med på å slå Japan, me vil vera med mellom dei krigførande makter og kjempa Japan ned.

Fyremålet med dette er å få vera med på å skifta det store krigskonkursbuet, når Japan ein gong er nedkjempa. Under fyrehavingi i dag har det vore nemnt at Noreg eventuelt kunde vinna noko materielle fyremunar ved å vera med. Utanriksdepartementet meiner at me vil stå sterkare juridisk sett når krava skal fremjast, dersom det også formelt vert gjort heilt klårt at me er i krig med Japan. Det er såleis ikkje helt klårt at me får vera med på rett-kome grunnlag før krigslysinga er sagt. Når det er gjort, vil det vera lettare å taka vare på dei norske interessene,

«selv om dette muligens kan få følger for nordmenn som fremdeles måtte befinne seg i Japan eller japansk-okkupert område, og vil kunne skade norske privatøkonomiske interesser ytterligere i disse områder»

– slik står det i proposisjonen. Det ser såleis ut som Utanriksdepartementet reknar med at det verkeleg vert *noko å få* når det japanske krigskonkursbuet skal skiftast ein gong, og kanskje det ikkje vert so lite heller: fyrst vederlag for tap som me har lidi, so visse fyremuner for skipsferdsla vår, handelspolitiske fyremuner vert også nemnde. Vidare kan me få japanske fangstfelt på havet visse stader, og truleg japanske fangstskip ogso, og til sist nemner Utanriksdepartementet at me kan, kan hende, få litt av det japanske krigsmateriell. Alt dette ser departementet som noko verdfullt når buet skal gjerast upp.

Jau, det er nok verde i alt dette. Likevel synest eg ikkje at dei er so store at det er rett å vere med på å taka krigslysing for å få dei. Det lokkar ikkje meg, det vinkar ikkje. Det er kanskje av den grunn at eg har for lite kunnskap i slike utanrikspolitiske ting, eg vedstår det. Men slik synest det for meg. Eg trur ikkje at det japanske krigsbuet vil gjera Noreg rikt. Vil ikkje Amerika og England ta rettkome omsyn til dei tap me har lidi fordi me har hjelpt dei under krigen – hjelpt dei fordi vi måtte og ville, stoda var slik då at me kunne hjelpa dei med handelsflåten vår – so vil eg heller at Noreg skal taka tapet, enn å vera med i krigen mot Japan. At konkursboet blir stort, det er sikkert, men om det vert så store verde å skifta på, det er eg ikkje sikker på.

No er eg også redd for at det kan koste meir enn me veit, om me lyser Japan krig. Utanriksdepartementet reknar og med det. Det seier at dette kan kanskje få slike fylgjer at det vil skada nordmenn som sit soleis til at Japan

kan få tak på dei, både nordmenn og norsk eigedom. Eg meiner det er verd å merkja seg slike ord i proposisjonen. Og vidare har eg hug til å spørja om ein ting. Det ligg heilt ut i tråd med det som den vyrde representanten Wright heldt fram: Når Noreg no lyser Japan krig, er det ikkje då slik at Amerika og England truleg vil krevja at me går *aktivt* inn med vår krigsinnsats, og er det ikkje slik at norsk rettskjensle og er innstilt på det same. Vedtek me å lysa krig for å vera med å skifta det store krigsbuet i dag, so bør me også gjera ein aktiv innsats. I så fall er det sikkert at sjølve krigen vil kosta oss mykje. Me må vera med i troppe-transportar truleg, me må ofra soldatar, truleg må me bli med med krigsskipi våre, kanskje med flyi våre, og dette vil kosta innsats både av materiell og av folk.

Så er det og ein annan ting som spelar inn for meg, – det ligg på ei anna line. Eg tenkjer på korleis me fekk dette landet vårt att i mai månad no i år. Me fekk det utan sverdslag, me fekk det som ei gåve. Me hadde rekna med ein invasjon her heime, og ikkje berre her heime, trur eg, riksstyret i England rekna visst nok med det, soldatane våre rekna med det, engelskmennene rekna med det, – det har i alle fall vori sagt og skrivi at det var om lag 250 000 mann ferdige til å gjera invasjon i Noreg. Og litt forstår me korleis landet ville ha sett ut etter ein slik invasjon, nokre små døme har me. Og no slapp me invasjonen. Me fekk landet i mai månad, midt i våren og midt i blømingi utan at ein blome vart skadd praktisk tala, utan at eit tre og utan at eit hus vart nedbomba, og utan at liv vart øydd. Nasjonalt seier me at dette var ei stor folkelukke, kristeleg seier me at det var ei stor Guds gåve! Dette gjer sitt til at det er svært vanskeleg for meg å vera med å røysta for denne tilrådingi. Det ligg ikkje såleis til rettes for meg at eg kan koma med noko motframlegg, det kan eg ikkje. Eg vil nøgja meg med berre å røysta imot.

Førre: Det var en tilfredsstillelse for meg å høre hr. Laviks innlegg i dag. Med hensyn til det forhold som er nevnt, at vi praktisk talt er i krig med Japan, så er forholdet der ikke meget annerledes enn det forhold vi hadde med Tyskland under forrige verdenskrig. Tyskerne angrep vår handelsflåte og torpederte våre skip uten varsel, og opptrådte i det hele tatt som om vi var i krig med dem. Vår tonnasje var også da i England og bidro meget til å lette forholdene for England i dets kamp. Men derfor kom vi ikke med i krigen. Jeg har imidlertid inntrykk av at apetitten har vokset betydelig i retning av å ville spise kirsebær med de store. Her vil man altså ikke alene formelt erklære krig; men jeg tror det er riktig, som hr.

Lavik nevnte, at konsekvensen lett kan bli den som hr. Wright nevnte, at vi burde gå inn i krigen sammen med de øvrige allierte og ofre norsk ungdom på denne krig. Jeg skal ikke forlenge debatten, men bare erklære at jeg for min del må stemme imot.

Statsråd Lie: Hva angår hr. Wrights bemerkninger, så mener jeg at spørsmålet om vår flåtepolitikk under krigen er en sak som rettelig kan tas opp når forsvarsministeren vil komme med sin redegjørelse for Stortinget i neste uke. Jeg er ikke sakkyndig på området, og jeg har ikke hatt høve til å behandle så mange anskaffelser av skip, så jeg må her henvisse til forsvarsministeren.

Jeg er ikke enig med hr. Wright i at vi ikke har gjort vår innsats i krigen mot Tyskland. Jeg tror at vi både ute og hjemme har satt inn det som det var mulig for oss å sette inn. Vi har mistet nesten halvparten av vår handelsflåte. I dag har vi assurancesummene, men det er høyst usikkert både med hensyn til gjenoppbyggingen av flåten og med hensyn til de vilkår vi kan få flåten gjenoppbygd på. Vi har mistet tusenvis av sjøfolk, flyvere, marinefolk og også soldater fra hæren, og også her hjemme har vi et meget stort krav på erstatning likeoverfor Tyskland. Jeg tror derfor at engstelsen for at vi ikke skal stå sterkt ved fredsbordet er helt ugrunnet.

Jeg er lei for at ikke vedtaket kan bli enstemmig – jeg går ut fra at Stortingets flertall følger utenrikskomiteens enstemmige innstilling. Jeg vil imidlertid overfor hr. Laviks anførsler bare gjøre oppmerksom på at vi allerede faktisk deltar i krigen mot Japan. Amerika satte som betingelse for å sende sin millionarmé til Europa – og denne millionarméen skylder vi kanskje, ved siden av de to andre allierte, mest at Tyskland ble beseiret og at vi fikk vår frihet igjen på den måten vi fikk den – Amerika satte som betingelse før det gikk effektivt inn, at krigen mot Japan skulle forsettes, og at vi måtte ta våre byrder i den anledning ved opprettelsen av den såkalte International Shipping Pool, som populært ble kalt UMA. Vi kunne ikke stritte imot, fordi de andre hadde maktmidlene. Vi har forpliktet oss til å delta med det vi har av den norske handelsflåte, inntil 6 måneder etter at Japan er beseiret.

Om vi skal delta mer enn hittil, er et spørsmål for seg, som må bli drøftet senere. Jeg kan tenke meg at det er unge mennesker, idealister, som vil slåss også mot Japan. Det kan således bli en frivillig deltagelse fra norsk side. Men jeg ser det slik at den verdenskrig nr. 2, som ennå ikke er over, den er en og udelelig. Det vil ikke bli fred i verden før det siste

nazistiske land er beseiret. Og det er i dag Japan. Det er nazismen som er ondet, og det skulle jeg ha understreket i proposisjonen hvis jeg hadde fått mer tid. Jeg tror ikke at det vil bli levelige vilkår før vi har slått ned det siste nazistiske rike.

Og da står det for meg slik, at når vi har vært med hele tiden, – og vi vet at norsk skipsbesetning som ble fri da Manilla ble erobret, var blitt behandlet på den mest dyriske og brutale måte, – da får vi ta konsekvensen. Regjeringen burde muligens ha gjort det før, men vi var så forsiktige at vi ville forelegge det på hjemlig grunn og i konstitusjonelle former. Jeg tror derfor at, alle hensyn tatt i betraktning, bør vi i dag meddele det som har vært et faktum, og både av hensyn til de sjøfolk som i dag er på handelsflåten, og våre interesser forøvrig ta det siste skritt, og det er å gi uttrykk for at vi er i krig med Japan.

Hambro: Jeg tror at det vilde være overordentlig beklagelig og at det ikke vilde forstås i noen av de med oss forbundne og allierte land om der var dissens i Stortinget ved denne formelle bekreftelse av et faktisk bestående forhold. Der er jo ikke her tale om å erklære Japan krig, der er tale om formelt å fastslå hva der har vært en kjensgjerning gjennom 4 år snart. Utenriksministeren nevnte hvor stor vekt man i Amerika la på dette forhold. Det er helt forståelig, og det er helt naturlig. Intet land har noensinne gjort en slik innsats for å hjelpe land oversjøisk som Amerika har gjort. Intet land har vist Norge en større velvilje og en større aktiv hjelpsomhet gjennom krigsårene enn De forente stater har gjort. Ingen vil overhodet kunne forstå at noen kan stemme mot den formelle bekreftelse som Regjeringen her ber om å få.

Når hr. Lavik synes å tillegge det noen vekt at Japan ikke har erklært Norge krig, så er jo grunnen den meget enkle, at dengang Japan gikk til overfallet på Amerika i Pearl Harbour, eksisterte ikke Norge etter japansk oppfatning, Norge var en del av Stor-Tyskland. Japan nektet derfor også å la noen vareta norske interesser i Japan, og erklærte at de interesser eksisterte ikke, da Norge var en del av Tyskland og hørte til den tyske gruppe, så det er ikke bare av den grunn at røverstater ikke erklærer krig når de overfaller, men det er på grunn av en rent politisk oppfatning i Japan at den formelle krigserklæring ikke ble utstedt da Japan erklærte enkelte andre stater krig etter overfallet på Pearl Harbour.

Våre sjømenn er utdannet som gunners, som kanonerer, i den skole den norske stat opprettet ved New York på Travers Island. Vi har folk i norske marineuniformer ombord på

alle de båter som går over Stillehavet, som vi har hatt det på andre. Der har blant disse sjøfolk vært en viss engstelse for at hvis de skulle falle i japanernes hender uten at Norge formelt hadde bekreftet at det var krigstilstand, vilde de kunne bli behandlet som franktirører, og de ville ikke ha noe rettslig internasjonalt krav på å bli behandlet som en krigførende makts soldater og få den rettsbeskyttelse som slike soldater av alle vebnede styrker får. Jeg tror at hele vår sjømannsstand ville forstå det enda mindre enn folk i Amerika og England, hvis der i det norske storting skulde være representanter som stemte mot den formelle bekreftelse av den allerede bestående krigstilstand.

Jeg ville kunne forstå det hvis representanter ut fra en prinsipiell oppfatning ikke vilde være med på å utstede nye krigserklæringer. Det er ikke det det er tale om i dette tilfelle. Det forekommer meg at de som stemmer mot her, de handler i overensstemmelse med den berømte svenske som sa: Jag nekar faktum. Det er jo kun det de oppnår.

Hvis de ikke ønsker å stemme positivt for forslaget, vil jeg henstille til dem å velge de utveier man har adgang til å følge her når man nødig vil være med å stemme. Men å la det komme fram offentlig at representanter her har stemt mot denne offisielle bekreftelse, vil virke skadelig for landets interesser.

Jeg vil også nevne et fremtidig hensyn ved siden av de som har vært nevnt, skjønt jeg i mange måter deler hr. Laviks oppfatning at de materielle spekulasjoner her må komme i annen eller tredje rekke. Norge har de aller største fremtidsinteresser i Kina. Vår skipsfart på Kina var overordentlig viktig for oss i årene før krigen. I Kina vil vi kunne ha et marked for praktisk talt alt vårt eksportoverskudd. Der var gjort store anstrengelser i Kina for å åpne videre markeder for Norge, i særlig grad for norsk medisintan og enkelte andre artikler. Vi har en stor goodwill i Kina. Vår ambassadør i Chungking og vår ambassade der nyter en særlig sympatisk anseelse i Kina, fordi den norske ambassadør meget lenge var den eneste diplomat i Kina som var fulgt av sin frue og hadde sitt hjem i Chungking, den mest bombede by i verden, på en tid da ingen andre europeiske utsendinger hadde etablert sitt hjem i Chungking. Vi har overordentlig store finansielle fremtidsinteresser i Kina. Og i Kina, som har lidt mer enn noe annet land under krigen materielt og i tap av mennesker og verdier, vil man stå helt uforstående når det sendes ut over verden at det var representanter i Norges Storting som stemte mot en formell bekreftelse av den allerede eksisterende krigstilstand.

Jeg er personlig enig med utenriksministeren i at det formodentlig hadde vært en vinning om denne formelle erklæring var blitt avgitt på et meget tidligere tidspunkt. Jeg skal ikke diskutere det her, det er ikke det som foreligger. Det er en meget enkel sak, og det burde være en rent formell sak.

Jeg vil gjerne ha sagt til hr. Lavik, når han mener at hvis ikke England og Amerika vil tilgodese våre interesser uten en formell krigserklæring, at i disse internasjonale forhold går man ikke frem utelukkende eller først og fremst etter sympatier og antipatier, men man går frem etter folkerettens regler. Der har vært diskutert om etter hvilke hensyn statene skulle få del i det såkalte krigsbytte. Det har fra en del staters side vært gjort gjeldende at det som burde legges til grunn, var statenes såkalte krigsinnsats. Og man må der være oppmerksom på at vår handelsflåtes kamp vil ikke bli regnet som krigsinnsats av den grunn at alle disse skip var chartret. Man sier at det har Norge fått sin betaling for, at det står inne i assurancesummer i Amerika og England det man har tapt. Det er ikke mer krigsinnsats enn Norges handelsflåtes innsats under forrige verdenskrig var det man formelt kaller en krigsinnsats. Andre, blant dem jeg, har søkt å gjøre gjeldende overfor de myndigheter som har med våpenstillstands- og fredsbetingelsene å gjøre, at det eneste riktige grunnlag hvorpå statenes andel av det såkalte krigsbytte skal vurderes, er hva den enkelte stat har lidt i tap, hva den har vært utpint for; og der står Norge meget høyt oppe, idet vi pr. innbygger har ofret mer økonomisk, eller hadde i hvert fall inntil de siste uker av krigen ofret mer enn noe annet land. Man regner rent fiktivt hvis man tror her å kunne se bort fra de formelle kjensgjerninger, og jeg tror man vil gjøre oss meget av en bjørnetjeneste hvis man fastholder å ville stemme mot det som her foreslås av Regjeringen og enstemmig er anbefalt av utenrikskomiteen. Jeg vil be den ærede representant Lavik, for hvis sinnelag og hvis saklighet jeg har den største respekt, om å overveie hvorvidt han her kan forsvare å forspille en nasjonal enighet som har en stor reell betydning, ut fra en personlig trang til å manifestere en teoretisk oppfatning som under ordinære forhold har sin største betydning, men som i dag er forsvinnende i forhold til de samlede nasjonale interesser det gjelder.

T. Sverdrup: Jeg stemmer for denne innstilling ikke først og fremst ut fra de betraktninger som etter proposisjonen er de sterkest veiende, nemlig de rent økonomiske fordeler vi kunne oppnå ved fredsslutningen med Ja-

pan. Men jeg stemmer med glede for innstillingen ut fra den rent ideelle grunn, at en partner som har deltatt i en krig, også må være med like til siste slutt. Jeg tror ikke vi vil bli betraktet som den reelle partner fra engelsk-amerikansk side, hvis vi nu unndrar oss dette siste offer for å få nedkjempet en motstander, som jo i og for seg er like klanderverdig og som det i forhold til oss har like stor interesse av å få nedkjempet som Tyskland.

Hvis man regner med å skulle tjene direkte penger i første omgang, på å komme med denne formelle erklæring, tror jeg nok at man kanskje kan bli skuffet. For det første er jeg ikke sikker på at det blir så meget å ta, og for det annet er det vel heller ikke så sikkert at vårt lille krav kommer til å bli tatt så sterkt i betraktning, selv om vi er med i siste omgang. Men vi har allikevel noe som heter den alminnelige æresfølelse, og det er den som jeg fortrinsvis bygger på når jeg er med på dette. Jeg tror man også må være forberedt på å yte offer ut over det rent økonomiske. Jeg sikter da til vår handelsflåte, som skal delta i transportene på Østen; for vi har ennu her i landet engelske soldater som står overfor det å skulle transporteres til Japan når de er ferdige med sitt arbeid i Norge, og jeg tror det vanskelig ville forstås om ikke vi også skulle være med på denne ekspedisjon, iallfall med marinefartøyer til beskyttelse av vår handelsflåte som seiler der ute.

Til hr. Førre vil jeg si at situasjonen i dag er ikke den samme som i 1914. I 1914 seilte ikke våre handelsskip bebebnet, som de gjør i dag. Jeg er ganske enig med hr. Hambro i at de sjømenn som befinner seg ombord i våre vebnede handelsskip, meget lett etter folkeretten vil kunne betraktes som franktirører og uten videre henrettes av japanerne, om de faller i deres klør, og det er en situasjon som man iallfall må ta i betraktning, når man overveier, hvorvidt man vil stemme for denne innstilling eller ikke. Jeg tror at det sogar ville være heldig at man også deltok militært i krigen mot Japan. Jeg vil nødig at vi skulle få det brennemerke på oss at vi slutter opp i den ellevte time for å få fordeler, som man vet visse andre nasjoner har gjort i forbindelse med krigen her i Europa. Vi står så godt i dag i internasjonalt omdømme, at jeg kan gjerne si at jeg vil ofre alt det som rimelig er for ikke på noen måte å forskusle den posisjon vi har ervervet oss gjennom den krig vi nå har hatt i Europa.

Moseid: Jeg har vært i tvil om dette spørsmål, det er jo svært vanskelig å dømme om de forskjellige sider ved det; men etter å ha hørt de uttalelser som nå er fremkommet fra uten-

riksministeren, konstitusjonskomiteens formann og hr. Sverdrup, vil jeg uttale at jeg forstår de hensyn som her har vært bestemmede, og anerkjenner dem, og jeg bøyer meg derfor for det som foreligger og vil stemme for innstillingen.

Wright: Den ærede utenriksminister uttalte til meg, at han synes det ville være riktigere å vente med å ta opp diskusjonen om vårt flåteprogram og vår flåtepolitikk til forsvarsministeren gir sin redegjørelse her i salen; men deri er jeg ganske uenig. Jeg synes nok at når Stortinget i dag innbys til å fatte beslutning om en krigserklæring, så er det nettopp i dag tidspunktet er inne til å spørre: Hva har vi å slåss med? Men jeg må jo innrømme, at i mine vildeste fantasier hadde jeg ikke tenkt meg den mulighet, at når nå Stortinget i dag for første gang i Stortingets historie skal fatte en beslutning om krigserklæring, så er forsvarsministeren ikke tilstede. Og jeg ønsker gjerne å ha sagt til den ærede utenriksminister, som i går fra denne talerstol var meget vred overfor den redegjørelse som er avgitt av representantene for bondepartiet, høyre og venstre i anledning av regjeringdannelsen, at for mitt personlige vedkommende – jeg taler kun på egne vegne – så er nettopp de egenskaper hos forsvarsministeren som gjør, at han i denne situasjon og i denne stund ikke er tilstede i Stortinget, en av de grunner som gjør, at jeg ikke ønsket ham som forsvarsminister.

Lavik: Til hr. Hambro vil eg segja at eg er ikkje ein av dei som nektar *faktum*, tvert imot. I det fyrste innlegget mitt gav eg klårt uttrykk for at det *var* eit faktum at me var i krig med Japan. Men ein ting hadde me ikkje gjort: me hadde ikkje lyst krig offisielt, og det var den lysingi som fall tung for meg. Eg vil seia at det er mitt personlege syn som gjer det vanskeleg og gjer det tungt for meg å vera med på å gjeva ei krigslysing. Ein ting er at når det vart gjort åtak på oss av ei framand makt, at me då måtte taka opp forsvaret for landet vårt, for heimen vår og for alt som me hadde kjær: men å gjeva ei *krigslysing* til eit land som ligg langt borte er noko anna; – det vil eg segja ligg svært tungt for meg, etter det livssyn eg har. Det er heller ikkje dei materielle verde som spelar noko inn for meg, – nei, dei materielle verde kjem i andre rekkja eller bakom andre rekkja. Det er ein annan ting som spelar meir inn enn dei materielle verde, og det er tanken på den del av ungdomen vår som skal ut og vera med i denne krigen. Så langt som eg skjønar, både hr. Wright og hr. Sverdrup og truleg dei andre med – utanriksministeren og hr. Hambro – at ungdomen skal

i alle fall få høve til å gå ut, ja helst bør nokon gå ut og vera med i krigen.

Likevel vil eg seia at det er ting som har gjort sterkt inntrykk på meg her, og det er nokre av dei argument som har vore ført fram av talarane i denne debatten. Dei ynskjer at det skal vera eit samla Storting som står bak ei krigslysing, og det skjønar eg så godt, dei ynskjer ikkje at her skal vera dissens. Og når dei argumenterte, la fram både militære og logiske argument, så vedgår eg at dei militære og logiske argument som dei bar fram, er av ein slik karakter og ein slik stabilitet at eg kan ikkje møte dei med liknande militære og logiske argument. Ikkje minst inntrykk gjorde det på meg det som hr. Hambro sa, då han tala om riddarleg holdning i denne saki som hadde så mykje å seia, reint kollegiale ting andsynes våre allierte som stod med oss i striden for å vinna heimlandet vårt tilbake, og utan deira hjelp er det heilt klårt at me aldri hadde vunni heimlandet vårt tilbake. Eg kjenner nok og sterkt i mitt indre den appell som ligg i slike argument. Og dette har gjort at eg i dette høve skal vera viljug til å gå tilbake på mitt opphavlege standpunkt. Eg er merksam på at hr. Hambro peika ut ein utveg, som me kunne bruka når me ikkje ynskte å vera med på ein slik ting, ein utveg som gjorde at me slapp vera med å røysta. Ja, det er slike utvegar her i salen, her er to utvegar. Men eg har enno aldri brukt slike utvegar, og eg skal heller ikkje gjera det i dag. Eg vil vera med å røysta for denne tilråding.

Statsråd Lie: La meg gjøre oppmerksom på at jeg ikke er sikker på om statsråd Torp vet om møtet i dag. Han vet om saken, men jeg beklager at jeg ikke har underrettet ham om møtet. Jeg vet jo så godt at statsråd Torp er villig til når som helst å redegjøre for Stortinget for alle sine disposisjoner.

Jeg må rette en misforståelse fra hr. Wrights side. Det er ikke en krigserklæring Stortinget innbys til å gi sitt samtykke til, det er bare en formell erklæring om at Norge betrakter seg som værende i krig med Japan siden 7 desember 1941.

Foshaug: Naturligvis kan det spørsmål reise seg for en del av Stortingets medlemmer om det er riktig å gå med på en sådan erklæring som den som foreligger, men jeg for min del var med en gang klar over at det ikke kan være noe annet å gjøre for Stortinget enn samstemmig å vedta den foreliggende innstilling. Jeg tenkte på hvordan jeg ville se på det hvis jeg hadde vært i den stilling at jeg hadde vært enten engelskmann eller amerikaner og hadde deltatt i krigen, som de har gjort i disse åre-

ne, og bidratt på den måte de har gjort, til å frigjøre Norge, og det så viste seg å være tvil her om man ville gå med på en formell erklæring, som jo bare fastslår den kjensgjerning at krigen har vart i fire år mellom Japan og Norge. Det fortøner seg slik for meg at det blir et virkelig samvittighetsspørsmål. Hvordan hadde vi stått her i landet hvis ikke England og Amerika og Russland hadde gått inn i krigen? Og tror noen at de folk som sitter hjemme i England og Amerika og Russland, som nå har vært med å ta de store offer for å knekke herrefolket, ikke sørger like sårt over sine som vi har sørget over dem vi har mistet? Jeg mener det er helt riktig at vi gir denne erklæring, ikke av hensyn til de økonomiske fordeler, men av hensyn til det rene menneskeverd og de gjerninger som disse makter har gjort for å befri oss. Hadde de ikke deltatt, hadde vi vært under herrefolkets hel den dag i dag, og vi hadde vel aldri kommet til å bli en fri og selvstendig nasjon, hvis aksemaktene hadde seiret i Europa.

Komiteen hadde innstillet:

Stortinget samtykker i at Regjeringen i en formell erklæring fastslår at det består krigstilstand mellom Norge og Japan og at slik krigstilstand har bestått siden 7 desember 1941.

Votering:

Komiteens innstilling ble vedtatt mot 1 stemme (Førre).

[Sak nr. 2. Innstilling fra finans- og tollkomiteen angående ekstraordinære finansielle åtgjerder (innst. S.C). Offentliggjort i S.tid. 1945, s. 101–109.]

Møtet hevet kl. 12.

Møte for lukkede dører
tirsdag den 10 juli 1945 kl. 17.

President: M o n s e n .

Dagsorden:

Redegjørelse fra forsvarsministeren.

Etter forslag av presidenten besluttet enstemmig:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.